

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

College van Gedeputeerde Staten
van Flevoland
Postbus 55
8200 AB LELYSTAD

**Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lvvn

Datum 20 december 2024

Betreft Extra middelen voor uitvoering maatregelpakketten in uw provincie

Geacht college van Gedeputeerde Staten,

Ons kenmerk
DGRTLK / 89608626

Bijlage(n)
2

U heeft in april 2024 voorstellen ingediend voor maatregelpakketten, gericht op de invulling van uw plannen met het landelijk gebied. Op basis van de toen geldende afspraken is toen een deel van uw voorstellen integraal beoordeeld door een rijkstoetsteam. Op 7 juni 2024 heeft de ministerraad een beslissing genomen over de uitkomsten van de integrale beoordeling, waarover u bij brief bent geïnformeerd.

Ik constateer dat grote verschillen zijn ontstaan tussen de omvang van de specifieke uitkeringen die verschillende provincies hebben ontvangen voor uitvoering van hun maatregelpakketten. Uw provincie heeft op basis van deze eerdere integrale beoordeling een relatief lagere rijksbijdrage ontvangen. Omdat ik oog wil houden voor de evenredigheid van de verdeling van middelen heb ik de door u ingediende, maar nog niet eerder beoordeelde voorstellen voor maatregelpakketten alsnog integraal laten beoordelen.

Het rijkstoetsteam heeft de hierna genoemde maatregelpakketten integraal beoordeeld. De uitkomsten van deze beoordeling heb ik aan de ministerraad voorgelegd. De ministerraad van 20 december 2024 heeft ingestemd met de positieve beoordeling van die maatregelpakketten. In deze brief informeer ik u welke maatregelen positief zijn beoordeeld, het bedrag dat ik daarvoor beschikbaar stel en voor welk(e) (deel of delen van de) maatregelpakket(ten) u een specifieke uitkering kunt aanvragen op basis van artikel 5 de Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml).

Oordeel maatregelpakketten

Op basis van de integrale beoordeling heeft de ministerraad als volgt besloten (in bijlage 1 bij deze brief is dit oordeel toegelicht):

Ons kenmerk
DGRTLG / 89608626

Maatregelpakket*	Aangevraagd 2024 – 2026	Resultaat integrale beoordeling	Maximum bedrag
1 Toekomstbestendige Landbouw WEcR positief Experimenteergebied Kringlooplandbouw	0,375 1,100	Positief Gedeeltelijk positief	0,375 0,160
Inzet instrumentarium GLB	1,100	Positief	1,100
2 Biodiversiteit door ontwikkeling van groenblauwe dooradering Uitbreiden areaal agrarische natuur	2,546	Gedeeltelijk positief	1,698
Grond project (aangekondigd)	6,500	Negatief	0
Totaal	11,621		3,333
Plafond bedrag extra middelen voor uw provincie n.a.v. deze aanvullende integrale beoordeling			3,333

*Alle bedragen in miljoenen euro's

Voorgenomen specifieke uitkering voor de maatregelpakketten

Voor (delen van) de maatregelpakketten die positief zijn beoordeeld, stel ik een specifieke uitkering beschikbaar van maximaal € 3,333 mln. Ik zal die middelen via een wijzigingsregeling toevoegen aan het voor uw provincie beschikbare budget, genoemd in artikel 6 Rpml. Deze wijzigingsregeling laat ik op korte termijn in de Staatscourant publiceren. Het is aan de provincie om te besluiten voor welke van deze positief beoordeelde maatregelen of onderdelen daarvan u binnen dat budget een aanvraag wilt indienen voor een uitkering. Ik vraag u daarbij om oog te houden voor een doelmatige inzet van middelen en de balans tussen bijdragen aan de verschillende opgaven in het landelijk gebied in uw provincie. En ik wijs u op een aantal voorwaarden voor de uitvoering van de maatregelen, waaronder die met betrekking tot projecten over doelsturing/KPI's, zoals is opgenomen in bijlage 2.

U kunt uw aanvraag pas indienen, zodra de wijziging van de Rpml in werking is getreden.

Aanvragen voor een uitkering op basis van artikel 5 Rpml moeten kunnen steunen op de oordelen en bedragen, genoemd in deze brief en de bijlage met de integrale beoordeling. Er kan niet worden afgeweken van de hierboven genoemde positief beoordeelde (delen van) maatregelpakketten.

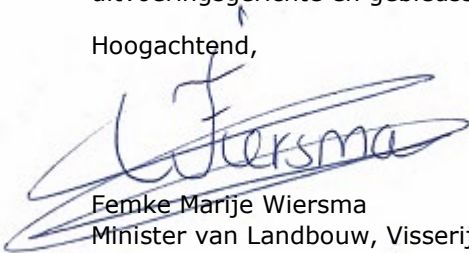
Een aanvraag dient u in met behulp van het eerder aan u verstrekte aanvraagformulier. U kunt uw aanvraag ondertekend sturen naar aanvraagDGRTLG@minInv.nl. In beginsel neem ik binnen 8 weken een beslissing op uw aanvraag.

Uitvoering

Ik ben blij om met deze additionele middelen de uitvoering van maatregelen in uw provincie te ondersteunen om bij te dragen aan de opgaven in het landelijk gebied. Dit is hard nodig voor de ondernemers en bewoners in het landelijk gebied. Ik kijk ernaar uit om samen met de provincie te werken aan een uitvoeringsgerichte en gebiedsspecifieke aanpak.

Hoogachtend,

Ons kenmerk
DGRTLG / 89608626

Femke Marije Wiersma
Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Bijlage 1: Uitkomsten aanvullende integrale beoordeling

Bijlage 2: Ten aanzien van de uitvoering van de maatregelen

Integrale beoordeling extra maatregelpakketten Flevoland

1. Algemene informatie	
Provincie	Flevoland
Datum/versie	20 november 2024
Beoordeelde stukken	<p>Flevolands Programma Landelijk Gebied. Maatregelpakket 1: Toekomstbestendige landbouw Maatregel 3: Experimenteergebied kringlooplandbouw Maatregel 6: Inzet instrumentarium GLB</p> <p>Voorts heeft het Rijk bij het advies rekening gehouden met de positieve integrale beoordeling van juni 2024 m.b.t. de andere vier voorstellen uit dit maatregelpakket, gegeven het feit dat de benodigde middelen voor deze maatregelen per saldo hoger zijn dan het bedrag dat het Rijk als gevolg van het (WEcR-) plafond beschikbaar heeft kunnen stellen.</p> <p>Flevolands Programma Landelijk Gebied. Maatregelpakket 2: Biodiversiteit door ontwikkeling van groenblauwe dooradering Maatregel 1: Verhogen areaal agrarisch natuur- en landschapsbeheer</p> <p>Flevolands Programma Landelijk Gebied. Maatregel Grondmobiliteit</p>
2. Samenstelling toetsteam	
Kernteam	Ministerie van LVVN, DG RTLG met de onderdelen Programmabureau (PB) en Programmabeheersing en Risicomanagement (PBR)
Toetsers	Ministerie van LVVN: DG LGS, DG DG NV, DG Agro, DG RTLG (team Grondzaken) en directie SKI Ministerie van IenW: DG Water en Bodem Ministerie van VRO: DG Ruimtelijke Ordening
3. Conclusie: toetsadvies integrale beoordeling maatregelpakketten	
Conclusie en samenvatting van integrale beoordeling maatregelpakketten	<p>Het Rijkstoetsteam Flevoland heeft de aanvullende maatregelpakketten getoetst op basis van de dezelfde vereisten als in de toetsing in het voorjaar van 2024. De concept integrale beoordeling resulteerde in vragen van het Rijkstoetsteam die schriftelijk zijn gedeeld met de provincie Flevoland. Op 21 oktober 2024 heeft op het provinciehuis in Lelystad een overleg ("hoor & wederhoor") plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de provincie Flevoland en het Rijkstoetsteam. In dit overleg heeft het Rijkstoetsteam de voorlopige beoordeling toegelicht en heeft de provincie mondeling een reactie gegeven op de vragen van het Rijkstoetsteam. Daarna heeft de provincie Flevoland de antwoorden op de vragen ook schriftelijk aangeleverd bij het Rijk op maandag 4 november. Van het overleg op 21 oktober is een verslag gemaakt dat door de vertegenwoordigers van de provincie en Rijkstoetsteam is vastgesteld. Het verslag en de uitkomsten van de vervolgacties zijn betrokken bij het opstellen van de voorliggende integrale beoordeling.</p> <p>Maatregelpakket 1: Toekomstbestendige landbouw, maatregel 1.1, 1.2, 1.4 en 1.5 Het gehele maatregelpakket bestaat uit zes voorstellen die in onderlinge samenhang gericht zijn op versterking van de landbouwsector in Flevoland die een bijdrage kan leveren aan de doelen op het gebied van natuur, water en klimaat. Vier van deze voorstellen (1.1 Boerderij van de Toekomst, 1.2 Agro-Tech Campus, 1.4 Teeltplan van de toekomst en 1.5 Nieuwe Verdienmodellen zijn in de integrale beoordeling van april-juni 2024 door het Rijk goedgekeurd. Als gevolg van het (WEcR-) plafond heeft</p>

het Rijk € 3,970 mln. van de gevraagde financiering kunnen honoreren. Dit is € 0,375 mln. lager dan de provincie had begroot, waardoor provincie Flevoland nadere keuzes/prioriteiten moet stellen.

Gelet op de kwaliteit van de voorstellen en het feit dat deze al eerder positief zijn beoordeeld, ligt voor de hand om extra middelen beschikbaar te stellen conform de door de provincie op 1 april 2024 ingediende begroting.

Conclusie

Positief m.b.t. extra middelen voor genoemde maatregelen ter grootte van € 0,375 mln.

Maatregel 1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw

De maatregel Experimenteergebied kringlooplandbouw bouwt voort op eerdere projecten uit de experimenteergebieden kringlooplandbouw en geeft uitvoering aan vier programmalijnen, die zoveel mogelijk worden gecombineerd tot projecten en tegelijkertijd ook afgestemd zijn met de andere maatregelen in dit pakket:

1. opsporen en aanpassen van regelgeving die het halen van de doelen van Kringlooplandbouw en het NPLG belemmeren;
2. testen en voor Flevoland toepasbaar maken van KPI's die het mogelijk maken op alle NPLG-doelen te sturen;
3. uitvoeren van praktijkproeven die helpen om de KPI's in te vullen en/of direct praktische handvatten leveren voor boeren om emissie te verminderen, waaronder vervolg versnellingsmaatregel praktijkproef perceelafspoeling;
4. opzetten en uitvoeren monitoring maatregelenpakket Toekomstbestendige landbouw.

Hoewel dit voorstel volgens het Rijk zeker potentie heeft en de ideeën die ten grondslag liggen aan dit voorstel goed passen in het beleid conform het Hoofdlijnenakkoord en Regeerprogramma (bijvoorbeeld met betrekking tot KPI's), ontbreekt er te veel informatie om deze maatregel positief te beoordelen in het kader van de RPML. Dit heeft vooral betrekking op aspecten als doelbereik (met betrekking van bijvoorbeeld natuur, water, klimaat) en ook de financiële onderbouwing van de voorstellen. Eén van de projecten die onderdeel is van deze maatregel is het vervolg van het in 2022 gestarte (en door het Rijk d.m.v. de zogeheten versnellingsgelden uit 2022 gefinancierde) project "Praktijkproef perceelafspoeling". Dit is een succesvol project en al eerder getoetst en goedgekeurd en het Rijk is positief over het vervolg. Dit betreft een bedrag van € 0,160 mln.

Conclusie

- Positief over 'versnellingsproject praktijkproef perceelafspoeling' (binnen deze maatregel).
- Hoewel het Rijk sympathiek tegenover de overige voorstellen uit deze maatregel staat, zijn deze onvoldoende uitgewerkt om voor een positief advies (en financiering) in aanmerking te komen in de RPML.

Maatregel 1.6 Inzet instrumentarium Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Het voorstel bouwt voort op de bestaande GLB-structuur die met het Nationaal Strategisch Plan (NSP) sinds 1 januari 2023 van kracht is. Provincie Flevoland geeft aan dat de bestaande GLB-middelen ontoereikend zijn om de doelen op het gebied van natuur, water en klimaat te behalen. Het betreft een top-up op reeds Europees goedgekeurde GLB-maatregelen voor de doelen klimaat, lucht, water en natuur (totaal € 1,100 mln.).

Conclusie

Het Rijk is positief over dit voorstel (totaal € 1,100 mln.) dat een bijdrage kan leveren aan de doelen op het gebied natuur, water, klimaat en lucht en ook past in het Hoofdlijnenakkoord. In de "hoor en wederhoor" en de schriftelijke beantwoording van de vragen heeft de provincie de planning verhelderd, meer informatie gegeven over de financiële onderbouwing van het voorstel en is de provincie ook nader ingegaan op het (additionele) doelbereik van deze maatregel. Het Rijk acht deze informatie voldoende voor positieve advisering. De provincie wordt geadviseerd om bij de selectie van de projecten door provincie vooral te kijken naar de bijdrage aan de doelen van het FPLG.

Maatregelpakket 2: Biodiversiteit door ontwikkeling van groen-blauwe dooradering

Maatregel 2.1 Verhogen areaal Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

De provincie heeft dit voorstel verder uitgewerkt ten opzichte van de versie die in 2023 is ingediend en er is goed invulling gegeven aan de adviezen van WEcR en het Rijk (integrale beoordeling 2023). Het gaat om vergroting en inrichting van het areaal ANLB-gebieden. Het voorstel draagt bij aan de doelen op het gebied van landbouw, natuur, water en klimaat en past ook in de lijn van het Hoofdlijnenakkoord (landbouwinclusieve natuur). Gegeven het (financiële) kader van voorstellen die geïmplementeerd moeten zijn tot en met 2026, is een deel van de aangevraagde begroting niet financierbaar (2027 en 2028). De besteding van de middelen voor 2025 en 2026 wordt beoordeeld als doelmatig, zolang de financiering van het beheer voor de jaren na 2026 geborgd is. In de hoor & wederhoor (verslag, antwoorden op schriftelijke vragen) heeft de provincie Flevoland de bijgestelde planning geschetst. Het Rijk is hiermee akkoord. De provincie geeft aan dat snelle toekenning van middelen door het Rijk in begin 2025 het mogelijk maakt om in 2025 en 2026 het voorstel uit te voeren.

Conclusie

Positief, met de kanttekening dat financiering volgens het gebruikte kader maar tot en met 2026 mogelijk is (totaal € 1,698 mln.), 2027/2028 worden niet gedekt vanuit de kaders zoals meegegeven in de RPML.

Een voorwaarde in het toetsadvies om de Agrarisch natuurbeheer maatregel (ANLB) van provincie Flevoland goed te kunnen keuren is daarom dat de provincie garant staat voor de beheerkosten voor de rest van de looptijd ná 2026 van de langjarige beheercontracten die de provincie aan zou gaan voor deze maatregel.

De provincie Flevoland heeft toegezegd dat zij, bij een aanvraag rijksbijdrage voor maatregel ANLB, de garantstelling voor langjarig agrarisch natuurbeheer zal onderbouwen.

Onder voorwaarde van garantstelling door provincie Flevoland is het Rijk positief over het ANLB-voorstel ter grootte van € 1,7 mln.

Flevolands Programma Landelijk Gebied. Maatregel Grondmobiliteit

Aanvullend op de twee ingediende maatregelpakketten heeft provincie Flevoland een aanvraag ingediend voor een rijksbijdrage ten behoeve van het beschikbaar krijgen van rijksgronden voor een bedrag van € 6,500 mln. Dit voorstel is niet in detail uitgewerkt, maar het Rijk neemt aan dat de provincie Flevoland met deze maatregel wil inzetten op het vergroten van de grondmobiliteit t.b.v. de realisatie van verschillende doelen genoemd in het FPLG van 1 juli 2023. In het FPLG van 1 juli 2023 is de problematiek rond hoge grondprijzen en de rol van pacht gedeut. Verder is kenmerkend voor Flevoland dat circa een kwart van de gronden in bezit zijn van het Rijk (RVB). Het voorstel gaat vooralsnog uit van 40-400

	<p>hectare met bandbreedte van pacht prijsverlaging van € 700 per hectare per jaar tot afwaardering van 84% van de waarde.</p> <p><u>Conclusie:</u> Het voorstel lijkt beleidsmatig interessant, maar er ontbreekt te veel informatie om het voorstel positief te beoordelen.</p> <p><u>Advies:</u> Hoewel het Rijk sympathiek tegenover dit maatregelpakket staat is het onvoldoende uitgewerkt om voor een positief advies (en financiering) in aanmerking te komen in de RPML.</p>
--	---

	Aangevraagd 2024-2026	Reeds toegekend	Nieuw positief beoordeeld
Biodiversiteit door ontwikkeling van groenblauwe dooradering	11,431	8,885	1,698
Droge dooradering	6,335	6,335	0,000
Ecologisch bermbeheer	2,550	2,550	0,000
Verhogen areaal ANLB	2,546		1,698
Grond project (aangekondigd)	6,500		
Grond project (aangekondigd)	6,500		
Toekomstbestendige Landbouw	6,545	3,970	1,635
Experimenteergebied Kringlooplandbouw	1,100		0,160
Inzet instrumentarium GLB (opplus)	1,100		1,100
Toekomstbestendige Landbouw WEcR positief	4,345	3,970	0,375
Eindtotaal	24,476	12,855	3,333

4. Bevindingen maatregelpakket 1: Toekomstbestendige landbouw (extra middelen voor projecten die in de toetsingsronde voorjaar 2024 zijn goedgekeurd)	
Algemeen	<p>Het gaat om de maatregelen die provincie Flevoland in april 2024 heeft ingediend en in juni 2024 door het Rijk zijn goedgekeurd (totaal € 3,970 mln.).</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1.1 Boerderij van de Toekomst - 1.2 Agro Tech Campus. - 1.4 Teeltplan van de toekomst - 1.5 Nieuwe verdienmodellen <p>Als gevolg van het (WEcR-)plafond heeft het Rijk minder middelen beschikbaar kunnen stellen dan de ingediende begroting van provincie Flevoland, totaal verschil van € 0,375 mln. Hierdoor moet provincie Flevoland nadere keuzes maken welke projecten wel/niet uit te voeren. In geval van het alsnog beschikbaar stellen van de € 0,375 miljoen kunnen alle projecten volgens planning worden uitgevoerd.</p> <p>Conclusie: Positief. De voorstellen zijn eerder getoetst en akkoord bevonden door het Rijk. Het Rijk gaat akkoord om de volgens begroting van provincie Flevoland ontbrekende middelen (€ 0,375 mln.) ter beschikking te stellen.</p>

5. Bevindingen maatregelpakket 1: Toekomstbestendige landbouw	
Algemeen	<p>Maatregel 1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw: De maatregel Experimenteergebied kringlooplandbouw (€ 1,100 mln.) geeft uitvoering aan vier programmalijnen, die zoveel mogelijk worden gecombineerd tot projecten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opsporen en aanpassen van regelgeving die het halen van de doelen van Kringlooplandbouw en het NPLG belemmeren; 2. testen en voor Flevoland toepasbaar maken van KPI's die het mogelijk maken op alle NPLG-doelen te sturen; 3. uitvoeren van praktijkproeven die helpen om de KPI's in te vullen en/of direct praktische handvatten leveren voor boeren om emissie te verminderen, waaronder vervolg versnellingsmaatregel praktijkproef perceelafspoeling; 4. opzetten en uitvoeren monitoring maatregelenpakket Toekomstbestendige landbouw. <p>De bestaande samenwerking binnen het Actieplan Bodem en Water biedt de basis voor de ontwikkeling van de governance voor deze maatregel.</p> <p>De deelnemende partijen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samenwerkingsverband Actieplan Bodem en Water (ABW); - Flevolandse agrarische netwerken, waaronder LTO Noord-Flevoland, VVB, KAVB, BDEKO; - BoerenNatuur Flevoland; - ministerie van LNV; - provincie Flevoland. <p>Bij de realisatie van de maatregel vindt verder samenwerking plaats met de Boerderij van de Toekomst, AgroTech Campus Flevoland, kennisadviseurs en -instellingen, zoals onafhankelijke (bodem)adviseurs, Delphy, CLM, WUR, NMI, Aeres Hogeschool, Stowa, Deltares en individuele agrariërs, met de Omgevingsdienst Flevoland en Gooise Vechtstreken, Flevolandse gemeenten en het Rijk.</p> <p>Het project omvat het Flevolands agrarisch gebied.</p> <p>Het onderdeel uitvoeren van praktijkproeven van de maatregel Experimenteergebied kringlooplandbouw is het vervolg op de succesvolle versnellingsmaatregel praktijkproef voorkomen perceel afspoeling. Dit project is eerder positief getoetst en het vervolg past goed in de doelen met betrekking tot water, natuur, klimaat en landbouw (totaal € 0,16 mln.).</p>

	<p>Maatregel 1.6 Inzet instrumentarium GLB: Het voorstel (met gevraagde rijksbijdrage van € 1,10 mln.) bouwt voort op de bestaande GLB-structuur die met het Nationaal Strategisch Plan (NSP) sinds 1 januari 2023 van kracht is. De uitvoering van het GLB zal tot en met 2027 plaatsvinden. Provincie Flevoland geeft aan dat het behalen van de doelen op het gebied van natuur, water en klimaat zowel via het FPLG als via het NSP loopt waarmee aan de hand van maatregelen, projecten en initiatieven geïnvesteerd gaat worden in het landelijk gebied. Provincie geeft ook aan dat de bestaande GLB-middelen ontoereikend zijn om de doelen te halen. De voorgestelde top-up op deze middelen draagt bij aan extra doelrealisatie.</p> <p>De deelnemende partijen zijn provincie Flevoland, ondernemers en instellingen in Flevoland. Het project omvat heel binnendijks Flevoland.</p>
<p>Deel 0: adviezen van WEcR, het tussentijds beeld van het Rijk indien relevant de EA.</p>	<p>1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw: 1.6 Inzet instrumentarium GLB:</p> <p>Provincie Flevoland heeft de adviezen van WEcR en het Rijk gedeeltelijk kunnen verwerken in de voorstellen 1.3 en 1.6. Dit betreft vooral voorstel 1.6. Tijdens de warme overdracht (18 april 2024) gaf de provincie aan dat dit vooral het gevolg is van personele capaciteitsproblemen; destijds heeft de provincie de keuze gemaakt de beschikbare capaciteit in te zetten op de voorstellen die door WEcR positief zijn geapprecieerd. Provincie Flevoland vroeg aandacht voor dit punt en hiermee rekening te houden in het geval er later nog financiering vrij zou komen voor deze projecten. In dat geval verbetert de provincie de voorstellen graag.</p> <p>Het Rijk constateert op basis van de "hoor & wederhoor" en de antwoorden op de schriftelijke vragen met betrekking tot maatregel 1.6, dat provincie Flevoland inmiddels de relevante punten van WEcR en het tussentijdse beeld van het Rijk naar tevredenheid heeft aangepast. Dit betreft met name zaken als het concreter aangeven van het doelbereik, financiële onderbouwing (p*q) en het voorkomen van lock-in. Voor maatregel 1.3 is de conclusie dat de maatregel onvoldoende verbeterd is op 1 april 2024.</p>
<p>Deel 1: Opgaven / probleemanalyse en de te bereiken doelen</p>	<p>1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw: Het voorstel haalt de overkoepelende doelen van het NPLG aan, zoals natuur (incl. stikstof), water (i.h.b. de KRW-doelen) en klimaat en benoemt enkele meekoppelkansen (verbeteren circulariteit, omgaan en tegengaan klimaatverandering, socio-economische positie van de boer). Het voorstel beschrijft echter onvoldoende concreet wat de bijdrage van het maatregelpakket aan deze doelen is, de bijdrage wordt niet gekwantificeerd. In het voorstel wordt gesteld dat "er geen generieke oplossing is" (voor de KRW-opgave) en dat maatwerk nodig is (p34). De maatregel zet in op het "versnellen en verbreden van (praktijk)onderzoek en de kennisverspreiding gericht op (divers) handelingsperspectief van de individuele ondernemer" (p.34). Deze invalshoek past wel bij de intenties van het nieuwe kabinet t.a.v. gebiedsspecifiek en uitvoeringsgericht beleid, maar welk gedeelte van de opgave deze aanpak dekt kan niet uit het stuk worden opgemaakt.</p> <p>Voor het vervolg van de versnellingsmaatregel praktijkproef perceelafspoeling gaat het om het verbeteren van de waterkwaliteit op het gebied van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen door afspoeling te voorkomen. In de praktijkproef wordt getest welke maatregelen het beste passen bij de grondsoort, teelt en de weersomstandigheden. Dit levert waardevolle kennis voor de boer op bij het behalen van KPI's.</p> <p>1.6 Inzet instrumentarium GLB: In het maatregelenpakket wordt voorgesteld een bestaande GLB-regeling uit te breiden met aanvullend budget om zo het doelbereik op het gebied van bijvoorbeeld water, natuur en klimaat uit te breiden. Hiermee wordt voortgebouwd op de in het GLB/NSP gestelde doelen en uitgangspunten, die nauw aansluiten bij de gestelde doelen voor de gebiedsspecifieke aanpak.</p>

	<p>De provincie ziet hierbij twee opties die naar de mening van het Rijk allebei zinvol zijn in termen van doelmatigheid en het beoogde doelbereik. Het is aan provincie Flevoland om dan een keuze te maken.</p> <p>Bij optie 1 is het de bedoeling dat agrariërs en andere gebiedspartners middels de maatregel voor integrale gebiedsontwikkeling (een bestaande regeling binnen het GLB) worden uitgenodigd en gefaciliteerd om met elkaar een integraal gebiedsplan uit te voeren, ter versterking van de doelen op het gebied van klimaat, milieu en biodiversiteit. Bij optie 2 overweegt de provincie om als alternatief het bedrag van € 1,1 mln. te gebruiken om in te zetten voor financiering van een deel van de overtekening van de subsidiemaatregel 'Samenwerken aan innovatie (EIP) (de openstelling was van 6 juni tot en met 30 september 2024). Met deze interventie worden bedrijven gestimuleerd om bij te dragen aan het realiseren van de doelen uit het provinciale programma voor de landbouw: het verstevigen van de positie, kennis en diversifiëring van de landbouwsector in Flevoland.</p> <p>In geval van optie 2 moet de provincie de betreffende voorstellen opnieuw toetsen op het halen van de FPLG-doelen. Hiervoor is een weging uitgewerkt. Het Rijk vindt het van belang om bij het aanvragen van de specifieke uitkering helderheid te krijgen van de provincie welke optie zij kiest.</p>
<p>Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaal-economische) effecten</p>	<p>1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw: Met het maatregelpakket worden middelen aangevraagd voor het reeds bestaande 'Experimenteergebied Flevoland'. Voor sommige sporen van het pakket zijn, via andere goedgekeurde maatregelenpakketten, al middelen gereserveerd om vergelijkbare activiteiten te laten plaatsvinden (Boerderij van de Toekomst, Teeltplan van de Toekomst) en de voorstellen lijken gedeeltelijk te overlappen. Het wordt op basis van het voorstel niet duidelijk hoe de voorstellen zich tot elkaar verhouden, hoe het overzicht wordt bewaakt, hoe resultaten worden gedeeld en hoe dubbelingen worden voorkomen. Wel wordt gesteld dat deze (wetenschappelijke onderzoeksagenda) landelijk wordt afgestemd met andere fieldlabs. Hoe deze afstemming wordt ingevuld, is niet duidelijk. Het is uit het stuk niet op te maken hoe de beschreven monitoring gaat plaatsvinden en welke resultaten dit oplevert.</p> <p>Alhoewel dit voorstel potentie heeft en ook goed lijkt te passen in het beleid conform het Hoofdlijnenakkoord en Regeerprogramma (bijvoorbeeld KPI's en de gebiedsspecifieke en uitvoeringsgerichte aanpak), is het voorstel onvoldoende uitgewerkt en ontbreekt er essentiële informatie om deze maatregel positief te kunnen beoordelen. Dit heeft vooral betrekking op aspecten als doelbereik (met betrekking van bijvoorbeeld natuur, water, klimaat), voorgenomen activiteiten / maatregelen en samenhang met andere maatregelpakketten. Ook de financiële onderbouwing van de voorstellen is onvoldoende. Het Rijk kan daarom deze voorstellen niet goedkeuren.</p> <p>De deelmaatregel praktijkproef perceelafspoeling is onderdeel van de versnellingsmaatregelen die in 2022 aangevraagd zijn. Deze is gericht op waterkwaliteit verbeteren, m.b.t. meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Het Rijk is positief over dit voorstel, tegen de achtergrond van eerdere goedkeuring (2022, versnellingsvoorstellen) en de positieve resultaten die inmiddels zijn behaald.</p> <p>1.6 Inzet instrumentarium GLB: Het voorstel beschrijft dat aanvullende middelen bijdragen aan een groter doelbereik (van het GLB-instrument) en dat zo een extra bijdrage wordt geleverd aan de doelen op het gebied van natuur, water, klimaat en landbouw. In het stuk is aangegeven dat het 'budget wordt ingezet voor twee hoofddoelen: het investeren in duurzame innovaties en de transitie naar nieuwe verdienmodellen' (zie ook onderdeel 4). Het Rijkstoetsteam onderschrijft dit, maar stelde wel dat (de bijdrage aan) de doelen in het voorstel scherpe uitgewerkt moesten zijn. In de hoor & wederhoor en de antwoorden op de schriftelijke vragen heeft de provincie Flevoland onderbouwd dat voor beide opties de beoordelingscriteria voldoende zijn uitgewerkt en overeenkomen met de criteria van de RPML.</p>

	<p>Het Rijk is positief over de gehanteerde constructie (top up GLB) die inhoudelijk kan en ook vertrouwen geeft op concrete resultaten en doelbereik.</p> <p>De planning is geactualiseerd, in geval van optie 1 is de openstelling voorzien voor begin februari 2025 en na sluiting worden de middelen beschikt. In geval van optie 2 liggen de projectvoorstellen al op de plank en kan zo spoedig mogelijk bij de beschikbaarheid van middelen de besluitvorming plaatsvinden. De projecten moeten in de zomer van 2028 zijn afgerond.</p> <p>Alles afwegende acht het Rijk dit voorstel voldoende uitgewerkt voor een positieve beoordeling.</p>
Deel 3: Besluitvorming en betrokken partijen	<p>1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw: De betrokken partijen worden beschreven. Maar los van de trekkende en coördinerende rol voor de provincie voor deze projecten (ondersteund door het programmamanagement ABW) is er geen taak- en rolverdeling beschreven. Wel wordt de werkwijze en samenwerkingsvorm van het ABW beschreven. Hoe de rijksbijdrage in de provincie beschikbaar kan worden gesteld is beschreven. Hierbij wordt een gefaseerde uitrol voorzien. Er wordt aangesloten bij de agendering van het ABW, waarin ook ondernemers zijn betrokken, en er is aangesloten op de ingebrachte ideeën vanuit de regionale uitvraag i.h.k.v het FPLG.</p> <p>1.6 Inzet instrumentarium GLB: Het landelijke uitvoeringsconvenant is ondertekend/onderschreven, hierin zijn de taakverdeling en verantwoordelijkheden tussen Rijk en provincies opgenomen. De regionale openstelling vanuit het GLB is beschikbaar, voor de cofinanciering is geld vrijgemaakt, echter zijn er nog aanvullende budgetten nodig om de doelen te halen. Definitieve invulling vindt plaats bij de daadwerkelijke openstellingen. De accenten in het programma zijn o.a. gebaseerd op consultaties in de regio ten behoeve van POP3(+) programmering en openstellingen en de daaruit vloeiende interesse. Ook was er aandacht voor de ingebrachte ideeën voor het FPLG. Hiermee heeft het instrument een sterk gebiedsspecifiek en uitvoeringsgericht karakter.</p>
Deel 4: Financiën en risico's	<p>1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw: De kosten voor deze maatregel bedragen € 1,90 mln. De gevraagde rijksbijdrage is € 1,10 mln. Provincie Flevoland draagt voor € 0,80 mln. bij. Daarnaast leveren flankerende programma's binnen Flevoland 'in kind' een bijdrage, onder meer in de vorm van kennis en capaciteit. Deze gewenste uitrol en opschaling van lopende projecten binnen deze maatregel is alleen mogelijk met de gevraagde rijksbijdrage. De gevraagde bijdrage voor het deelproject perceelafspoelingen bedraagt € 0,16 mln., dit project is reeds in 2022 goedgekeurd, en voor de eerste twee jaar gefinancierd, met de afspraak dat het laatste jaar via onderhavig koploperproject gefinancierd kan worden.</p> <p>De financiële onderbouwing van de € 1,90 mln. is onvoldoende. Er is geen p*q onderbouwing toegevoegd, dus het is niet duidelijk hoe de middelen (op € 0,1 mln. voor uitvoeringskosten na) worden verdeeld over de verschillende onderdelen. Ook is niet duidelijk of de € 1,1 mln. die de provincie voor deze maatregel vraagt inclusief of exclusief btw is.</p> <p>De onderbouwing van € 0,16 mln. voor de versnellingsmaatregel praktijkproef perceelafspoeling is in het voorstel van de versnellingsmaatregel in april 2022 gegeven en daarmee voldoende.</p> <p>Wat betreft risico's en beheermaatregelen constateert het Rijk dat hier aandacht voor is. Het eerste risico is afname van draagvlak en daarmee van deelname door ondernemers. Beheersmaatregel: inspelen op de behoeftes en de energie uit het gebied en daar zoveel mogelijk rekening mee houden. Het tweede risico is het onvoldoende kunnen inspelen op ontwikkelingen, nieuwe initiatieven en kansen. Beheersmaatregel: inbouwen van ruimte voor flexibiliteit en (het ontwikkelen van een) toegesneden monitoringssystematiek op basis waarvan gezamenlijk</p>

	<p>gemonitord en bijgestuurd kan worden in de aanpak en de voortgang. Het Rijk acht dit voldoende.</p> <p>1.6 Inzet instrumentarium GLB: De totale begroting voor de inzet van het GLB voor de hele periode bedraagt € 34,47 mln. Daarvan is € 21,34 mln. voorzien vanuit het Europees budget, € 12,13 mln. vanuit de provincie en € 1,1 mln. aanvullend door middel van een Rijksbijdrage in het kader van de maatregelpakketten 2024. Wanneer de via het maatregelenpakket gevraagde middelen worden gebruikt om de Rijksbijdrage aan te vullen en niet de (provinciale) cofinanciering te dekken, past het voorstel binnen de financiële kaders. De provincie heeft in de hoor-wederhoor van 21 oktober 2024 nogmaals bevestigd dat de cofinanciering voor het EU deel van de maatregel geregeld is.</p> <p>In de beantwoording op de schriftelijke vragen geeft provincie Flevoland aan dat er twee opties zijn om de aanvullende Rijksmiddelen in te zetten.</p> <p>Van het bedrag van € 1,1 mln. is € 0,1 mln. bedoeld voor de uitvoeringskosten. Het bedrag van € 1,0 mln. is bedoeld om de omvang van de GLB-openstelling te verruimen.</p> <p>Voor beide opties is de financiële onderbouwing voldoende uitgewerkt: Optie 1: de hoogte per aanvraag binnen de SIG-regeling bedraagt minimaal € 125.000 en maximaal € 1.000.000. Daarmee kunnen er tussen de 1 tot 8 projecten extra gehonoreerd kunnen worden, die bijdragen aan het genoemde doelbereik. Optie 2: de hoogte per aanvraag binnen de EIP-regeling bedraagt minimaal € 50.000 en maximaal € 500.000. Daarmee kunnen er tussen de 2-20 aanvragen extra gehonoreerd worden die ingediend zijn, die bijdragen aan het genoemde doelbereik.</p> <p>De cofinanciering voor de EU-middelen is inmiddels geregeld, zo blijkt uit een schriftelijke bevestiging door provincie Flevoland per mail van 24 september 2024. Voor de gevraagde extra middelen uit de RPML is geen cofinanciering nodig omdat het een top-up op de bestaande GLB is.</p> <p>Risico's zijn duidelijk omschreven: planningsrisico, openstelling kan pas georganiseerd worden als geld op de rekening staat. Een ander risico is dat RVO onvoldoende capaciteit voor provinciale GLB-openstelling heeft. De beheersmaatregel hiervoor is afstemming in het IPO-bestuurlijk overleg. De regionale cofinanciering (door gebiedspartners) heeft de provincie ondertussen geregeld.</p>
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	<p>1.3 Experimenteergebied kringlooplandbouw: Bij de planning worden de vier onderdelen van de maatregel benoemd (zie hierboven), maar deze worden niet uitgezet in de tijd (of fases beschreven) en mijlpalen worden niet beschreven.</p> <p>Voor de praktijkproef perceelafspoeling is in de versnellingsmaatregel aangegeven dat 2024 het laatste projectjaar is, in 2025 verschijnt de eindrapportage.</p> <p>1.6 Inzet instrumentarium GLB: De planning met mijlpalen en afronding is omschreven en geactualiseerd. Optie 1: de openstelling van de SIG-regeling is voorzien begin februari 2025. Na sluiting worden de middelen beschikt. Optie 2: De intekening voor de EIP is inmiddels gesloten (eind september 2024). Een eerste inventarisatie van het aantal aanvragen dat is ingediend, laat zien dat de regeling zwaar overtekend is. Er is straks, als alle aanvragen de toets op geldigheid doorstaan, ongeveer een bedrag van € 3,0 mln. meer aangevraagd dan het gestelde plafond. Deze overtekening vraagt naast het bedrag van € 1,1 mln. voor de maatregelpakketten ook een bedrag van € 1,9 mln. van de provincie. De mogelijkheden zijn onderwerp van verkenning in de aankomende periode.</p>

	Voor de uitvoering van het GLB is voldoende capaciteit in het provinciehuis beschikbaar, uitvoeringskosten worden gering gehouden. Monitoring is niet omschreven.
--	---

6. Bevindingen maatregelpakket 2: Biodiversiteit door ontwikkeling van groenblauwe dooradering

Algemeen	<p>Maatregel 2.1 Verhogen areaal Agrarisch natuur- en landschapsbeheer Hoofdaanvrager: provincie Flevoland (d.m.v. participatietraject ingeleverd door BoerenNatuur/LTO/Agrariërs) Deelnemende partij: Coöperatie BoerenNatuur Flevoland</p> <p>Gebieden: 1. Kop van de Nop (open akkerland/open grasland) 2. Rondom Ens (open akkerland) 3. Rivierduingebied (open akkerland) 4. Elandweg (open akkerland) 5. Zeeasterweg (open akkerland) 6. Vogelweg (open akkerland) 7. Dodaarsweg (open akkerland) 8. Zuidlob (open akkerland)</p> <p>Randvoorwaarde: ANLB is alleen voor gebieden die niet in Programma Natuur fase 2 mee zijn genomen om dubbelfinanciering te voorkomen. Dat is volgens het toetsteam op basis van de ingediende informatie niet het geval.</p>
Deel 0: adviezen van WEcR, het tussentijds beeld van het Rijk indien relevant de EA.	<p>Flevoland heeft geen specifiek toetsingsadvies van de Ecologische Autoriteit ontvangen naast de algemene aanbevelingen. WEcR en het tussentijdse beeld hebben de volgende adviezen gegeven (per bolletje is aangegeven wat de provincie hiermee gedaan heeft in het voorstel):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Concretiseer het aantal hectare per jaar (en de beoogde hectares in 25/26) <ul style="list-style-type: none"> o Totaal 320 ha ANLB - Concretiseer de biodiversiteitsdoelen en NPLG doelen die worden gerealiseerd <ul style="list-style-type: none"> o Soorten zijn benoemd en functies van gebieden ook - Maak p*q helder <ul style="list-style-type: none"> o Uiteengezet in verschillende type inrichting - Beheer mag niet uit de aangevraagde middelen betaald worden. <ul style="list-style-type: none"> o Het gaat hier in eerste instantie om inrichting. Het is pas beheer te noemen als de nieuwe wenselijke situatie is behaald. - Er wordt voorzien om het aangelegde ANLB areaal in het nieuwe GLB op te nemen vanaf 2027. Wat zijn alternatieven en hoe overbrug je een mogelijk gat van een a twee jaar. <ul style="list-style-type: none"> o Dit moet nog verder uitgewerkt worden. - De uitvoeringskosten voor RVO en NVWA missen <ul style="list-style-type: none"> o Deze zijn nu in de aanvraag verwerkt <p>Flevoland heeft in grote delen voldaan aan de aanscherpingen die gevraagd worden vanuit WEcR.</p> <p>Het Rijk geeft nog de volgende randvoorwaarden mee t.a.v. de verdere uitwerking van dit voorstel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De looptijd moet worden aangepast naar uiterlijk 2026 en de daarbij behorende kosten moeten worden gedekt. 2027/2028 worden niet gedekt vanuit de kaders zoals meegegeven in de RPML. - Er is een garantstelling nodig voor de langjarige contracten na 2026.
Deel 1: Opgaven / probleemanalyse en de te bereiken doelen	<p>Flevoland wil middels dit pakket verschillende doelen bereiken. Deze maatregel is ontstaan vanuit het participatietraject waar LTO/BoerenNatuur/Agrariërs benadrukt hebben hoeveel draagkracht er is voor een vergroting van het ANLB areaal (er is momenteel een wachtlijst). Daarnaast is deze maatregel</p>

	<p>aangedragen als onderdeel van een biodiversiteitspakket en vult/versterkt deze maatregel de al goedgekeurde maatregelen op gebied van natuur.</p> <p>Op gebied van natuur wordt er voldaan aan een deel van de VHR-doelstelling en VR actualisatie die Flevoland wettelijk zal verplichten meer areaal te realiseren op akker-/weidevogels.</p> <p>Deze maatregel anticipeert al op toekomstig beleid van LVVN waarbij er veel ingezet zal worden op ANLB en de NHV waarbij geacht wordt soorten in stand te houden (en Flevoland geeft aan daar een vier- zesvoud van het huidige areaal ANLB voor nodig hebben).</p>
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaal-economische) effecten	<p>De maatregel behelst een vergroting van het ANLB-areaal van 320 hectare als eerste stap in de benodigde vervier- tot verzesvoudiging van het bestaande areaal aan ANLB om te voldoen aan de toekomstige eisen die gesteld zijn vanuit Brussel (Vogelrichtlijn-actualisatie en NHV). Deze vergroting krijgt vorm binnen het huidige ANLB. Het instrument is in Flevoland beschreven in het Natuurbeheerplan Flevoland 2023. De uitbreiding van het ANLB wordt in samenhang met het Actieplan Akkervogels opgepakt. Daarnaast willen agrariërs graag aan de slag met het ANLB, momenteel is hier zelfs een wachtlijst voor.</p> <p>De toepassing van de maatregel vindt plaats op locaties binnen de begrenzing van het Natuurbeheerplan Flevoland 2023 voor zoekgebied Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Het versterken van de groenblauwe dooradering in Flevoland zal extra leefgebied en verbindingen opleveren en een impuls geven aan de biodiversiteit in Flevoland en daarmee ook een belangrijke bijdrage aan het halen van de VHR-doelen in Flevoland. Het ANLB geeft agrariërs een beloning voor meewerken aan het halen van VHR-doelen en de doelstelling groenblauwe dooradering. Daarmee draagt deze maatregel ook bij aan de toekomstbestendigheid en de vitaliteit van het agrarisch gebied en van de agrarische sector. Naast de uitvoering van het ANLB is BoerenNatuur Flevoland een toonaangevende aanjager en invloedrijke kennispartner van toekomstbestendige duurzame landbouw in Flevoland. De coöperatie is van, voor en door boeren. De coöperatie is daarmee ook een 'instrument' in het directe contact met de agrariërs op onderwerpen als bodemstructuur, groenblauwe dooradering, KPI-kringlooplandbouw en functionele agro-biodiversiteit. Een vergroting in aantal leden en hectares betekent daarmee dat de nieuwe boeren worden bereikt en worden voorzien van kennis en handelingsperspectieven op deze onderwerpen. Als neveneffect wordt ook nog genoemd dat de verschillende maatregelen ANLB zorgen voor een vergroting van de landschappelijke aantrekkelijkheid voor bewoners en recreanten.</p>
Deel 3: Besluitvorming en betrokken partijen	<p>Uit de ingediende ideeën en voorstellen van agrariërs en belangenorganisaties blijkt dat er behoefte is aan én draagvlak is voor een uitbreiding van het areaal ANLB. Hiervoor is onder meer een voorstel ingediend door het BoerenNatuur Flevoland en LTO Noord om uitbreiding op termijn te realiseren. In Flevoland zijn er wachtlijsten voor deelname aan het ANLB en is er veel animo voor extra beheer. Er is bij deze maatregel geen sprake van ruimtelijk-planologische procedures, mogelijke wettelijke compensatie en/of vergunningverlening. Belangrijke bouwsteen voor de concept-ontwerpversie van het FPLG zijn de ideeën en voorstellen van de samenleving en medeoverheden. Zij zijn uitgenodigd om ideeën en voorstellen in te dienen als bouwstenen voor het FPLG. Er zijn meerdere voorstellen ingediend die betrekking hebben op het ANLB. BoerenNatuur heeft tijdens de totstandkoming van het FPLG aangegeven uitvoering te kunnen geven aan de extra impuls ANLB en heeft draagvlak en bereidheid onder agrariërs getoetst en vastgesteld dat deze hoog is.</p>
Deel 4: Financiën en risico's	<p>De totale kosten voor deze maatregel bedragen voor de periode 2025-2028 € 3,395 mln. De provincie vraagt nu € 2,546 mln. voor de jaren 2025 t/m 2027. BoerenNatuur Flevoland heeft aangegeven dat er voldoende animo is bij de agrariërs om dit bedrag te kunnen 'wegzetten'. De dekking van de kosten is voorzien uit de rijksbijdrage van LVVN.</p> <p>Het gemiddelde hectarebedrag van leefgebied open akkerland/leefgebied dooradering is geschat op een bedrag van € 2.350,- en 11,5% uitvoeringskosten</p>

RVO/NVWA. De kostenonderbouwing van de maatregel inclusief p*q onderbouwing is akkoord.

Er zijn twee aandachtspunten:

- De maatregel loopt van 2025-2028. In de RPML is opgenomen dat de uitkering alleen kan worden verstrekt voor de kosten van verplichtingen die door de provincie zijn of worden aangegaan vanaf 1 juli 2023 tot en met 31 december 2026. Dit betekent dat slechts de kosten voor 2 jaar (2025 en 2026) door LVVN vergoed worden als dezelfde lijn wordt gehanteerd als bij de eerdere integrale beoordelingen. Dit betekent dat slechts € 1.697.500 van de aanvraag vergoed kan worden.
- Een voorwaarde om de Agrarisch natuurbeheer maatregel van provincie Flevoland goed te kunnen keuren is dat provincie Flevoland garant staat voor de langjarige beheerkosten voor de rest van de looptijd ná 2026 van de langjarige beheercontracten die de provincie aan zou gaan voor deze maatregel. De provincie Flevoland heeft toegezegd dat zij, bij een aanvraag rijksbijdrage voor maatregel ANLB, de garantstelling voor langjarig agrarisch natuurbeheer zal onderbouwen.

Onder voorwaarde van garantstelling door provincie Flevoland is het Rijk positief over het ANLB-voorstel ter grootte van € 1,7 mln.

Er zijn een aantal risico's bij deze maatregel:

- Het eerste risico is de start van de maatregel: voor de start in 2025 is het nodig om op korte termijn definitieve toezegging over de rijksbijdrage te hebben. Dit heeft te maken met de werking van het ANLB-stelsel en het feit dat BoerenNatuur na openstelling nog contracten moet afsluiten met individuele agrariërs. Het Rijk heeft op basis van de "hoor & wederhoor" voldoende vertrouwen dat bij toekenning van middelen provincie Flevoland in 2025 en 2026 de uitvoering van het voorstel ter hand kan nemen.
- Een tweede risico is de kans op eventuele dubbelfinanciering bij Programma Natuur fase 2 en deze maatregel. Echter is dit goed te ondervangen door een kleine aanpassing in de aanvraag, waarbij wordt vermeld dat deze fondsen niet worden ingezet op de gebieden die worden vermeld binnen de aanvraag van Programma Natuur. In het antwoord op de schriftelijke vragen m.b.t. "hoor & wederhoor" geeft provincie Flevoland aan dat in het contract tussen deelnemer en het collectief wordt opgenomen dat de deelnemer niet bevoegd is voor dezelfde activiteiten nog een overheidssubsidie aan te vragen. Controle op uitvoering van maatregelen wordt uitgevoerd volgens het schouwprotocol dat ook voor ANLB wordt gehanteerd. Jaarlijks in oktober stuurt de deelnemer het eindoverzicht van gerealiseerde GLB eco-activiteiten in het betreffende teeltjaar. Op basis hiervan kan gecontroleerd worden of er geen dubbele vergoeding is aangevraagd. Het Rijk acht dit voldoende om dubbelfinanciering te voorkomen en is hiermee akkoord.

De voorgestelde maatregel heeft zichzelf al wel bewezen en wordt landelijk over alle provincies heen ingezet. Provincie Utrecht heeft eenzelfde maatregel in een eerdere toetsing aangevraagd en deze is goedgekeurd.

De maatregel moet leiden tot een uitbreiding van 320 ha ANLB. Dat betekent dat het budget dat nu gevraagd wordt, wordt ingezet voor de inrichting van 320 hectare agrarische natuur, het gaat dus niet om beheer. Bij een vergroting van het ANLB areaal wordt eerst gekeken naar een leefgebiedenbenadering, daarna moet dit gebied ingericht worden om te voldoen aan de soorten, waarna pas het beheer aspect van ANLB komt kijken (behoud van soorten). In deze maatregel wordt er budget gevraagd voor de inrichting van de 320 nieuwe hectaren voor de in de maatregel aangegeven soorten. Het gaat hier dus over een overbruggingsperiode om van type A naar type B te kunnen komen. Maatregelen gebaseerd op deze gronden zijn eerder al goedgekeurd binnen het NPLG-traject (Veenweiden Utrecht/Bermen Flevoland).

Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	De planning van het voorstel is helder en de mogelijke knelpunten zijn nu al gesignaleerd. De regelende organisatie bestaat al en mogelijke deelnemers staan op een wachtlijst. Dit betekent dat organisatorisch en uitvoerend mankracht gereed is om dit uit te voeren. BoerenNatuur geeft wel aan dat met meer uitvoering, de instelling ook zal moeten groeien om alles bij te houden. Ook zal er geld nodig zijn voor ontwikkeling van apps en een waarderingssystematiek, kennisuitwisseling, verbinding met de burger, monitoring, enzovoort. Qua specifieke monitoring natuur wordt verbeterprogramma VHR natuurmonitoring genoemd en het Meetnet Agrarische Soorten. BoerenNatuur voert de beheermonitoring uit en de NVA monitort op correcte uitvoering van ANLB.
--	---

7. Bevindingen Maatregel Grondmobiliteit	
Algemeen	<p>Aanvullend op de twee ingediende maatregelpakketten heeft provincie Flevoland een aanvraag ingediend voor een rijksbijdrage ten behoeve van het beschikbaar krijgen van rijksgronden voor een bedrag van € 6,5 mln.</p> <p>Een toelichting die de provincie Flevoland bij de indiening hierop geeft is de volgende: "er is nog geen beeld van de verhouding van overname van gronden versus aanpassing van pachtprizen. Een scherp bedrag per (deel)gebied is derhalve nog niet te noemen. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat het gaat over 40-400 hectare met bandbreedte van pachtprijsverlaging van € 700 per hectare per jaar tot afwaardering van 84% van de waarde".</p> <p>Het voorstel is nog niet in detail uitgewerkt. Het Rijk neemt aan dat de provincie met deze maatregel wil inzetten op het vergroten van de grondmobiliteit t.b.v. de realisatie van verschillende doelen genoemd in het FPLG. In het FPLG van 1 juli 2023 is de problematiek rond hoge grondprijzen en de rol van pacht nader geduid (zie onder).</p>
Deel 0: adviezen van WEcR, het tussentijds beeld van het Rijk indien relevant de EA.	NVT
Deel 1: Opgaven / probleemanalyse en de te bereiken doelen	<p>Uitsnede FPLG: Flevolandse agrarische sector:</p> <p>De kracht van de landbouw is – naast een vruchtbare bodem – de structuur van de bedrijven met ruime kavels, goede ontwatering en efficiënt bewerkbaar. De bedrijven in Flevoland zijn in verhouding tot de rest van Nederland bovengemiddeld groot. Kenmerkend voor Flevoland is dat circa een kwart van de gronden in bezit zijn van het Rijk en worden uitgegeven/verpacht door het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Ook voor pachtgronden uitgegeven door het RVB geldt dat de prijzen in Flevoland zeer hoog zijn. Voor het grootste deel gebeurt dit in de vorm van reguliere pacht.</p> <p>De grondprijs vormt hierdoor een belangrijk onderdeel van de context waar Flevolandse telers in opereren: veel maatregelen die goed zijn voor de leefomgeving, biodiversiteit en andere maatschappelijk belangen vragen om investeringen of leiden tot een lager financieel bouwplansaldo. Dit beperkt telers in de mogelijkheid om dergelijke maatregelen te nemen. Aangepast gebruik betreft bijv. minder bemesting, andere drooglegging, minder intensief gebruik, toepassen van akkerranden, etc.</p>
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaal-economische) effecten	<p>Doelen die genoemd worden zijn onder meer terugdringen stikstof-emissies en tegengaan bodemdaling. Een preciezere duiding van de ligging van de gronden of doelen geeft provincie Flevoland niet, dit is afhankelijk van gebiedsprocessen en kansen die zich aandienen. Dit is ook lastig om aan te geven bij een dergelijke maatregel als 'vergroten grondmobiliteit'</p> <p>De grondprijs vormt zoals hierboven geschetst een belangrijk onderdeel van de context waar Flevolandse telers in opereren. Door pachtafkoop op rijksgronden kunnen lagere pachtprizen worden afgesproken of kan grond makkelijker worden</p>

	<p>geruild. Dit is dus ook van belang voor een blijvend duurzaam toekomstperspectief voor landbouwbedrijven en evt. startende (jonge) boeren.</p> <p>Pachtprijsaanpassing staat niet in de financiële kaders 'grond en afwaardering' zoals opgenomen in de financiële uitgangspunten raming provinciale maatregelenpakketten (december 2023). Er wordt hier gesproken over pacht prijsverlaging in relatie tot afwaardering.</p>
Deel 3: Besluitvorming en betrokken partijen	Dit is nog niet uitgewerkt in het voorstel. Gelet op het feit dat een groot deel van de gronden in Flevoland rijksgronden zijn, is nader overleg met bijvoorbeeld de RVB noodzakelijk.
Deel 4: Financiën en risico's	<p>De gevraagde Rijksbijdrage van € 6,5 mln. is nog niet verder onderbouwd (p*q) en dient in een verdiepend gesprek met en via aanvullende informatie door provincie Flevoland verhelderd te worden om dit voorstel eventueel financierbaar te maken.</p> <p>De grondprijs vormt zoals hierboven geschetst een belangrijk onderdeel van de context waar Flevolandse telers in opereren. Door pacht aankoop op rijksgronden kunnen lagere pacht prijzen worden afgesproken of kan grond makkelijker worden geruild. Dit is dus ook van belang voor een blijvend duurzaam toekomstperspectief voor landbouwbedrijven en evt. startende (jonge) boeren.</p> <p>Pachtprijsaanpassing staat niet in de financiële kaders 'grond en afwaardering' zoals opgenomen in de financiële uitgangspunten raming provinciale maatregelenpakketten (december 2023). Er wordt hier gesproken over pacht prijsverlaging in relatie tot afwaardering.</p> <p>Daarbij moet helder zijn dat dit een eenmalige exercitie is/maatwerk (voorkomen van precedentwerking). In geval er sprake is van afwaardering gelden vier criteria (transparantie, permanent karakter, juridische borging en financiële borging) die gewaarborgd moeten zijn. Deze worden bij toekenning van middelen ook in de Spuk/rpml genoemd.</p>
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	Dit is niet uitgewerkt in het voorstel.

Bijlage 2 Ten aanzien van de uitvoering van de maatregelen

KPI (MRP 1)

Het Rijk ondersteunt de verduurzaming van de landbouw door gebruik te maken van een KPI-systematiek. Naast een Rijksbreed programma KPI ondersteunt het Rijk pilots voor het ontwikkelen en toepassen van een KPI-systematiek door provincies en wil die financieren binnen de maatregelpakketten. Bij een goede aansluiting op het landelijke traject versterken provinciale pilots de ontwikkeling van een eenduidige, landelijke systematiek. In de uitwerking liggen nog meerdere opgaven rond borging, data, governance en doelbereik. Het is van belang dat uit de ervaringen in de pilots lessen worden getrokken alvorens een landelijke systematiek uit te rollen. Met het oog daarop geldt bij het beschikbaar stellen van middelen voor een maatregel gericht op het ontwikkelen van de KPI-systematiek:

- Een maximale deelname tot 35% van het aantal boeren in een provincie, gebaseerd op het aantal melkveehouders en akkerbouwers gezamenlijk met als bron CBS StatLine. Voor uw provincie zijn dit maximaal 552 deelnemers. Daarnaast is de bijdrage per bedrijf in deze pilotfase gemaximeerd op €20.000,- per drie jaar. Het daadwerkelijk toegekende bedrag is afhankelijk van de behaalde duurzaamheidsprestaties en kan dus lager uitvallen.
- De beloning die wordt uitgekeerd aan agrariërs in het kader van de KPI-pilots is staatssteun onder de de-minimisregeling of een andere EU conforme uitkering. Bij uitkering op basis van de de-minimusregeling betekent dit, dat de begunstigden erop gewezen moeten worden dat zij niet meer steun mogen ontvangen dan €20.000 per drie jaar voor alle uitkeringen die gebruik maken van deze regelingen samen.

De bedoeling is om met behulp van doelsturing bij te dragen aan blijvend en geborgd doelbereik. We vragen om in de pilot aandacht te besteden op welke manier de duurzaamheidsprestaties blijvend verankerd kunnen worden na afloop van de pilot. Te denken valt aan vormen van normering via wet- en regelgeving, naast beloningen uit de markt of van de overheid. De (tussen) resultaten van de provinciale projecten worden ten behoeve van onderling leren en verbeteren gedeeld met het landelijke netwerk Rijk-provincies dat onderdeel is van het doelsturingprogramma.

Pilot stalinnovaties (MRP 1)

Het Rijk steunt het belang van investeringen in innovaties in stallen met oog op het bereiken van een duurzame landbouwpraktijk. Daarom wil het uw voorstellen hieromtrent steunen. Gelet op de huidige vraagstukken rond de borging van de effectiviteit van die innovaties is het Rijk echter niet bereid om in het kader van deze voorstellen maatregelen te ondersteunen die gericht zijn op het op dit moment grootschalig invoeren van grote stalinnovaties, stalaanpassingen en -technieken.

Uw voorstellen voor zo'n pilot in de maatregel 1.4 en mogelijk 1.6 van maatregelpakket 1 zijn daarom uitgelegd als dat de voorgestelde maatregelen georganiseerd worden als een onderdeel van een gecontroleerde omgeving zoals een pilot, fieldlab of experimenteergebied, en passen binnen de doelen die gelden binnen het gebied. Er wordt voorts aandacht gevraagd voor de Omgevingsvergunning milieubelastende activiteit en Omgevingsvergunning Natura 2000-activiteit, die voor deze activiteiten nodig zijn. Ten behoeve van de regiefunctie en de ontwikkeling van een nieuwe systematiek o.b.v. doelvoorschriften i.c.m. bedrijfspecifiek gemeten emissies¹ is het van belang dat de provincie de pilot in het kader van innovatie ter bespreking voorlegt aan het Regieorgaan Versnellen innovatie emissiereductie duurzame veehouderij (waarvan de provincie zelf onderdeel uitmaakt). Het doel van de bespreking is te bekijken hoe de pilot kan bijdragen aan de landelijke aanpak en of er andersom vanuit de landelijke aanpak adviezen zijn voor de uitvoering van de pilot. De adviezen, die bij de bespreking van de pilot door de leden van het Regieorgaan worden gegeven, dienen bij verdere uitwerking en uitvoering ter uitvoering te worden genomen. Waar relevant voor vergunningverlening worden de resultaten van de metingen met RVO gedeeld.

---

¹ Als bedoeld in onder meer Kamerbrief van 30 juni 2023, Kamerstukken II 2022/23, 29 383, nr. 406.